

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

רבינו חננאל

ג:

לְמוֹנִינָא אַחֲרִינָא. לשום מעשה שהיה וצירושלמי⁽⁷⁾ דוחה דלעולם

מניסן מניין והאי דקאי בכסליו וקרי ליה שנת עשרים וקאי ציטן כו' (6) צירושלמי גרס הציז ר' יצחק והכתיב ויהי צלחת ושם מלות שנה וגו' (גראשיה 8) ותני עלה שנת המצול אינה עולה

מן המנין חפחר כר"ל דלמר בתשרי

נצרה העולם והכתיב (נחמיה 3) ויהי

בחדש ניסן שנת עשרים ונאמר (ס5 6)

ויהי בחדש כסליו שנת עשרים חפחר כר"ל דלמר כל שנה שלא נכנסו

לה ל' יום אין מונין אותה שנה שלימה

ופריך והא כתיב (שמות 16) ויהי בחדש

הראשון בשנה השנית צלחד לחדש

הוקס המשכן וא"ת⁽⁷⁾ שנה שלישית היא

ולא מנאה אלא שניה ע"י שלא נכנסו

לה שלשים יום דאין מונין אותה

שנה שלימה כלומר אם תרצה לדחות

ששנה שלישית היתה ולא מנאה אלא

שניה שלא נכנסו לה ל' יום והכתיב

(במדצרי 1) ויהי בשנה השנית בחדש השני

[בעשרים בחדש] נעלה הענן מעל

משכן והא אימתא בשתא חמשין יומין

ואין מונין אותה שנה שלימה:

שנת עשרים לִאֲרֵת־חֲשֵׁמְתָא הַמֶּלֶךְ יִין לְפָנָיו. פשטיה דקרא

משמע דהאי עובדא דנחמיה צפני

לרתחשסתא המלך (3) היה דהוא דריוש

בן אסתר שנבנה הציט צימיו

אצל אי אפשר לומר בן דהא בשנת

שיתא למלכות דריוש נבנה הציט

דכתיבי ושיילא ציתא דנא וצסמוון

מייתי לה והך עובדא דהכא בשנת

עשרים הוה [דכצר היו ישראל צהשקט

וצנצמה⁽⁸⁾] ועוד דצסמוון פריך רב

יוסף לר' אבהו דלמר מניסן מניין

למלכ⁽⁹⁾ ישראל א"כ קשו קראי אהדי

הוה ליה לאקשווי מהאי קרא גופיה

דשנת עשרים לחדש⁽¹⁰⁾ (ג) תשרי קא

חשיז וזריך לפרש דהכי קאמר קרא

שנת עשרים ללרתחשסתא דהוא כורש

ראשון של פקידת⁽¹¹⁾ המלך דריוש הצא⁽¹²⁾

יין לפניו דהוא דריוש בן אסתר

ומעשה הזה בשנה שלישית למלכותו

דכתיבי (עזרא 7) צלדין צלטל

עבידה ציח אלהא וגו' עד שנת תרתי

לדריוש מלך פרס ובשנת שלש למלכו

דצר נחמיה לפני המלך על חומת

ירושלים המפורצת דכתיבי צעזרא

והיא היתה שנת עשרים לכורש הראשון כדאי

ובשלישית צקס נחמיה על צנין העיר ומיהו יס

למלכותו ולא צנו חומת העיר ושעריה כי אם

צנן ציח המקדש לצדו והיו נתונים צרעה גדולה

לפי שהעובדי כוכבים צוזזים וסוללים אותם. וחומות ירושלים מפורצות. וחומת העיר היו

הוא דריוש שצקס על חומת העיר עד שעלתה ארוכה לחומת ירושלים כדמוכחי קראי אך צצנין

הציט לא נמעסקו שכצר היה צנוי: **בְּיוֹם** עשרים וארבעה לחדש בששי בשנת שתיים לדריוש (6)

ובשביעית בעשרים ואחד לחדש היה דבר ה' אל חגי לזרזם להתחזק על המלאכה:

ה'. תרי קראי מינה זה אחר זה מיד צנצואה של חגי ואין מפורש שם מה היה צעשרים וארבעה לחודש צששי ואע"פ שהוא מחלת פרשה

י"ל דקאי אפרשה קמייתא דכתיב לעיל מינה ויצאו ויעשו מלאכה צצית ה' (1) אלהיהם כלומר ציוס עשרים וארבעה לחודש צששי דצאותו

יום התחילו לסתת בצאנים ולנסר צענים (1) ובשביעית צעשרים ואחד לחדש היה דבר ה' אל חגי לזרזם להתחזק על המלאכה:

באותו זמן לִשְׁנֵה הַבָּאָה עָלָה עֹזְרָא מִבְּבֶל וגִּלְוָתוֹ עִמּוֹ. דהכי מוכחי קראי דכתיבי (עזרא 1) ושיילא ציתה דנא⁽²⁾ לירח אדר וכתיבי צתריה אחר

דעצדו חנוכת הציט ואחר כך עצדו פסת (ואמר) [ואי מניסן מניין⁽³⁾] כשעשו פסת היה שנה שביעית וכתיבי צתריה אחר

הדברים האלה במלכות ארתחשסתא⁽⁴⁾ וכתיבי (ס5 1) הוא עזרא עלה מצבל וכתיבי ויצא ירושלם צמודש החמישי היא שנת השביעית למלך

וכתיבי (ס5) צלחד לחדש הראשון הוא יסוד המעלה מצבל והיינו צאותו הזמן לשנה הצאה וסמוך ללדר היה ואי מניסן מניין על כרחך

היה שנה שמינית: **הַיּוֹא** כורש הוא דריוש הוא ארתחשסתא. שלשתן כחוצים צמד קרא לעיל מקרא דושיילא ציתא דנא והכי כתיבי

ושצי יהודאי צנין ומלחין צנצואת חגי נציאה וזכריה צר עדוא וצנו ושכללו מן טעם אלהא ישראל ומטעם כורש ודריוש וארתחשסתא מלך

פרס וכתיבי ושיילא ציתא דנא עד יום תלתא לירח אדר דהיא שנת שית לדריוש מלכא: **וְאֲרֵת־חֲשֵׁמְתָא** עַל שֵׁם מַלְכוּתוֹ. ואף

כורש הראשון שנקרא ארתחשסתא כדפרישית לעיל⁽⁵⁾ כמו בן היינו על שם מלכותו:

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

ויבא חנני. מירושלים צא שכצר עלו צני הגולה מימות כורש והיו סס צימיו וצימי אחרשורש וארתחשסתא זהו דריוש שאתר אחרשורש שנבנה הציט בשנת שמים לדריוש⁽²⁾ והרצה נשאריו צצבל ונחמיה בן חכליה היה שר המשקים למלך צשוון הצירה: בששי בשנת שתיים.

שניהם צנצואת חגי נצדק צמקרא

ולא נמצא כחוצ צפסוק שני בשנת

שמים אך י"ל שלפסוק של מעלה

היימנו קאי שכתוצ צו בשנת שמים:

כורש מלך בשר דהיה. כלומר על סס

שהיה כשר קראוהו כורש ושמו מעיד

עליו לפיכך מנו לו כמלכי ישראל:

חדא. דלס מניסן מניין קשו קראי

אהדדי: באותו זמן לִשְׁנֵה הַבָּאָה.

ע"כ שביעית היא לו ממנה נפסק:

ובתיבי בעזרא ויבא ירושלם בחדש

החמישי היא שנת השביעית למלך.

ואי מנו לו מניסן שמינית היא: ועוד.

אין דדריוש קיימין ואת אמרת כורש

מלך כשר היה: הוא כורש כו'.

אף דריוש שאתר אחרשורש נקרא

כורש: החמיץ. נעשה רשע

כשעלה עזרא כצר החמיץ:

ומי החמיץ. כשעלה עזרא:

ובתיבי. צלגרת ששלח ציד⁽¹⁾

עזרא לפחות שהיו לו צלחך יהודה:

ומה

אינך חולה אין זה כי אם רע לב ואירא הרבה מאד ואומר למלך המלך לעולם

יחיה מדוע לא ירעו פני אשר העיר בית קברות אבותי חרבה ושעריה אוכלו

באש ויאמר לי המלך על מה זה אתה מבקש ואתפלל אל אלהי השמים ואומר

למלך אם על המלך טוב ואם ייטב עבדך לפניך אשר תשלחני אל יהודה

[אל] עיר קברות אבותי ואבננה ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו עד מתי

יהיה מהלכך ומתי תשוב וייטב לפני המלך וישלחני ואתנה לו זמן מתיבי

רב יוסף ⁽²⁾ ביום עשרים וארבעה לחדש בששי בשנת שתיים לדריוש

ובתיבי ⁽¹⁾ בשביעי (בשנת שתיים) בעשרים ואחד לחדש ואם איתא בשביעי

בשנת ג' מיבעי ליה אמר ר' אבהו כורש מלך כשר היה לפיכך מנו לו

כמלכי ישראל מתקיף לה רב יוסף חדא דא"כ קשו קראי אהדי⁽⁶⁾ דכתיבי

⁽⁷⁾ ושיציא ביתא דנא ⁽⁸⁾ עד יום תלתא לירח אדר די היא שנת שית למלכות

דריוש מלכא ותניא ⁽⁹⁾ באותו זמן לשנה הבאה עלה עזרא מבבל וגלותו עמו

ובתיבי ⁽¹⁾ ויבא ירושלם בחדש החמישי היא שנת השביעית למלך ואם איתא

שנת השמינית מיבעי ליה ועוד מי דמי התם כורש הכא דריוש תנא הוא כורש

הוא דריוש הוא ארתחשסתא כורש שמלך כשר היה ארתחשסתא על שם

מלכותו ומה שמו **דריוש** שמו מ"מ קשיא א"ר יצחק לא קשיא כאן קודם

שהחמיץ כאן לאחר שהחמיץ מתקיף לה רב כהנא ומי החמיץ והכתיבי

ומה

אסתר (דף 16: 17) תלת דכורש וארציסר דאחרשורש ושמים דדריוש בן אסתר

ובשלישית דקס נחמיה על צנין העיר ומיהו יס לפרש דקרא⁽²⁾ כפשטיה דבשנת שמים לדריוש התחילו לצנות הציט וגממר הצנין בשנת

שם למלכותו ולא צנו חומת העיר ושעריה כי אם צנין ציח המקדש לצדו והיו נתונים צרעה גדולה וצחרפה לפי שהעכו"ם

לפי שהעובדי כוכבים צוזזים וסוללים אותם. וחומות ירושלים מפורצות. וחומת העיר היו הוא דריוש שצקס על חומת העיר עד שעלתה ארוכה לחומת ירושלים כדמוכחי קראי אך צצנין

הציט לא נמעסקו שכצר היה צנוי: **בְּיוֹם** עשרים וארבעה לחדש בששי בשנת שתיים לדריוש (6) ובשביעית בעשרים ואחד לחדש היה דבר

ה'. תרי קראי מינה זה אחר זה מיד צנצואה של חגי ואין מפורש שם מה היה צעשרים וארבעה לחודש צששי ואע"פ שהוא מחלת פרשה

י"ל דקאי אפרשה קמייתא דכתיב לעיל מינה ויצאו ויעשו מלאכה צצית ה' (1) אלהיהם כלומר ציוס עשרים וארבעה לחודש צששי דצאותו

יום התחילו לסתת בצאנים ולנסר צענים (1) ובשביעית צעשרים ואחד לחדש היה דבר ה' אל חגי לזרזם להתחזק על המלאכה:

באותו זמן לִשְׁנֵה הַבָּאָה עָלָה עֹזְרָא מִבְּבֶל וגִּלְוָתוֹ עִמּוֹ. דהכי מוכחי קראי דכתיבי (עזרא 1) ושיילא ציתה דנא⁽²⁾ לירח אדר וכתיבי צתריה אחר

דעצדו חנוכת הציט ואחר כך עצדו פסת (ואמר) [ואי מניסן מניין⁽³⁾] כשעשו פסת היה שנה שביעית וכתיבי צתריה אחר

הדברים האלה במלכות ארתחשסתא⁽⁴⁾ וכתיבי (ס5 1) הוא עזרא עלה מצבל וכתיבי ויצא ירושלם צמודש החמישי היא שנת השביעית למלך

וכתיבי (ס5) צלחד לחדש הראשון הוא יסוד המעלה מצבל והיינו צאותו הזמן לשנה הצאה וסמוך ללדר היה ואי מניסן מניין על כרחך

היה שנה שמינית: **הַיּוֹא** כורש הוא דריוש הוא ארתחשסתא. שלשתן כחוצים צמד קרא לעיל מקרא דושיילא ציתא דנא והכי כתיבי

ושצי יהודאי צנין ומלחין צנצואת חגי נציאה וזכריה צר עדוא וצנו ושכללו מן טעם אלהא ישראל ומטעם כורש ודריוש וארתחשסתא מלך

פרס וכתיבי ושיילא ציתא דנא עד יום תלתא לירח אדר דהיא שנת שית לדריוש מלכא: **וְאֲרֵת־חֲשֵׁמְתָא** עַל שֵׁם מַלְכוּתוֹ. ואף

כורש הראשון שנקרא ארתחשסתא כדפרישית לעיל⁽⁵⁾ כמו בן היינו על שם מלכותו:

ומה

אינך חולה אין זה כי אם רע לב ואירא הרבה מאד ואומר למלך המלך לעולם

יחיה מדוע לא ירעו פני אשר העיר בית קברות אבותי חרבה ושעריה אוכלו

באש ויאמר לי המלך על מה זה אתה מבקש ואתפלל אל אלהי השמים ואומר

למלך אם על המלך טוב ואם ייטב עבדך לפניך אשר תשלחני אל יהודה אל

עיר קברות אבותי ואבננה ויאמר לי המלך והשגל יושבת

אצלו עד מתי יהיה מהלכך ומתי תשוב וייטב לפני המלך וישלחני ואתנה לו זמן:

ומה

אינך חולה אין זה כי אם רע לב ואירא הרבה מאד ואומר למלך המלך לעולם

יחיה מדוע לא ירעו פני אשר העיר בית קברות אבותי חרבה ושעריה אוכלו

באש ויאמר לי המלך על מה זה אתה מבקש ואתפלל אל אלהי השמים ואומר

למלך אם על המלך טוב ואם ייטב עבדך לפניך אשר תשלחני אל יהודה אל

עיר קברות אבותי ואבננה ויאמר לי המלך והשגל יושבת

אצלו עד מתי יהיה מהלכך ומתי תשוב וייטב לפני המלך וישלחני ואתנה לו זמן:

ומה

אינך חולה אין זה כי אם רע לב ואירא הרבה מאד ואומר למלך המלך לעולם

יחיה מדוע לא ירעו פני אשר העיר בית קברות אבותי חרבה ושעריה אוכלו

באש ויאמר לי המלך על מה זה אתה מבקש ואתפלל אל אלהי השמים ואומר

למלך אם על המלך טוב ואם ייטב עבדך לפניך אשר תשלחני אל יהודה אל

עיר קברות אבותי ואבננה ויאמר לי המלך והשגל יושבת

אצלו עד מתי יהיה מהלכך ומתי תשוב וייטב לפני המלך וישלחני ואתנה לו זמן:

ומה

אינך חולה אין זה כי אם רע לב ואירא הרבה מאד ואומר למלך המלך לעולם

יחיה מדוע לא ירעו פני אשר העיר בית קברות אבותי חרבה ושעריה אוכלו

באש ויאמר לי המלך על מה זה אתה מבקש ואתפלל אל אלהי השמים ואומר

למלך אם על המלך טוב ואם ייטב עבדך לפניך אשר תשלחני אל יהודה אל

עיר קברות אבותי ואבננה ויאמר לי המלך והשגל יושבת

אצלו עד מתי יהיה מהלכך ומתי תשוב וייטב לפני המלך וישלחני ואתנה לו זמן:

ומה

אינך חולה אין זה כי אם רע לב ואירא הרבה מאד ואומר למלך המלך לעולם

יחיה מדוע לא ירעו פני אשר העיר בית קברות אבותי חרבה ושעריה אוכלו

באש ויאמר לי המלך על מה זה אתה מבקש ואתפלל אל אלהי השמים ואומר

למלך אם על המלך טוב ואם ייטב עבדך לפניך אשר תשלחני אל יהודה אל

עיר קברות אבותי ואבננה ויאמר לי המלך והשגל יושבת

מסורת הש"ס

עם הוספות

(6) [לעיל 3:], (3) [ערכין

16:], (2) עזרא ד כד

ומובא במגילה יא סע"ב

ע"ש וברש"י, (7) ב.,

(8) דר"ה שנת.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה למנינא

כו' וקאי ציטן כו' וה"ג

בירושלמי התיב וכו'

ושם מלות שנה בראשון

בא' לחדש וגו' ותני

עלה: (3) ד"ה שנת כו'

צפני ארתחשסתא המלך

דהוא דריוש כו' הציט

צימיו היה אלל א"ל:

(ג) בא"ד דשנת עשרים

לחדש דמתשרי קא

תשיב: (7) בא"ד

ונחפרה לפי שהאומות

היו שוללים אותם:

(ס) ד"ה ציוס כו' בשנת

שמים לדריוש בשביעי

נעשרים: (1) בא"ד

מלאכה צצית ה' צבאות

אלהיהם: (1) בא"ד

ולנסר נעלים ובשביעי

נע"ל:

תורה אור השלם

(א) דבְּרִי נְחִמְיָה בֶן

חַכְלִיָּה וַיְהִי בַּחֲדָשׁ

בְּכַסְלִיו שְׁנַת עֶשְׂרִים

וַאֲנִי הָיִיתִי בְּשֹׁשֹׁן

הַיְּבֵרָה: וַיָּבֹא חֲנַנִי אַחֲרֵי

מֵאֲחִי הוּא וְאֲנָשִׁים

מִיְּהוּדָה וְאֲשָׁאֵלֶם עַל

מסורת הש"ס עם התוספות

^[א] [מלין קלג ומס: לב:]; ^[ב] [סמח"ת ז"צ י: ג] [מוס"פ פרק א']; ^[ד] [נפלה דף יט:]; ^[ה] [מוס"פ דערין פ"ג]; ^[ו] [סנהדרין נח, י] [מגילה דף כג:]; ^[ז] [יקרא כה, ט] עורא ד,ו,י שם ד כה, כ] [קמן ע"ב, ל] [דף ו, ת] בכורים פ"א מ"ו.

גליון הש"ס

גמ' וכן היה רשב"י אומר. כעין זה ז"צ גג ע"ב. מה מו ע"ב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

אן תוספות ד"ה ומעשרות וכו' ע"בבזר ע"יו בשני פ"אזין וכו'. כ"צ לאו דוקא כי לאזין אלא לאו ועשה וכמ"ס הרשב"א^[פ]. דהא קרא דמעור עשה הוה. וכ"כ על יד דוד:

ליקוטי רש"י

ומה חשחן. ומה שיהיו מושחין. ובני תורין. בני צקר ואילניס וכנסיס לעולות לאלהי השמים. דהבנין. למלכות. ופ"ח. לקדנות. חבור. יין לנסכים. ומשח. ושמן ממוחם. כמאמר בהגניא וגו'. כלאשר יאמרו ההנים אשר צירושלם יהי נתון להם דבר יום ציוני. די פ"א שפ"ו. בלא דיתיר שני"ט דרשטורב"ר בלע"ז נעורא ו טו. מוטונג. ממשאך שגלחא עלי להנציז אכסדר עלין [וכהים לב:]. הענקין [מלין קלב:]. די פ"הון. למען אשר יהיו מקרינים ניחומים לאלהי השמים והיו מתפללים על חיי המלך ובניו נעורא שם י. הרי זה צדיק גמור. על דבר זה ומשנה זו [בב"ב י:]. דנצר זה ולא אמרין שלא לשמה עושה אלא קיים מצות צורלו שצורה לעשות דקרא ומסכין אף להנחת עמלו שחכה זה לעולם הנא לו שיקוי בניו [פסחים ה:–המשך בסוף המסכת].

תורה אור השלם

א ומה חשחן ובני תורין ודברין ואמרין לעלון לאלה שמיא חננין מלח חמר ומשח קמאמר כהניא די בירושלם להוא מתיבה להם יום ביום די לא שילוי: [עירא ה: ט]

ב די להון מהקרבין ניחוחין לאלה שמיא ומצלין לחיי מלכא ובגוהי: [עירא ה: י]

ג נדבבין די אבן גליל תלתא ונדבבך די אע דבת ונפקתא מן בית מלכא מתיהב:

[עירא ה: ד]

ד וכן את הקצר הפנימית שלשה טריי גזית וטור קרחת ארזים: [מלכים א' ה: לו]

ה ויאמר לי המלך והשגל יושבת אצלו עד מתי יהיה מהלכך ומתי תשוב ויטב לפני המלך וישלחני ואתנה לו זמן: [נחמיה ב: יו–י] [גל מרא שמיא התרוממות ולימאנא די ביתה היתיו קרפך ואנת ונדבבך שגלחך ולחנתך תמרא שתין בהון ולאליהי כספא ודהבא נחשא פרזלא אשא ואבנא די לא תנין ולא שמינן ולא ידעין שבתה ואלהא די נשמתך בידה וכל ארתתך לה לא תהדרת: [ויאל תג, מג] י] בגות מלכים ויקרותיך נצבה שגל לימיקך בכתם אופיר: [תהלים סה, יו–יז] עד כסף פקדון מאה ועד חננין פרין מאה ועד חמר בתין מאה ועד בתין משה מאה וקלח די לא תתב: [עירא ה: כב]

[באה"מ: ת] נראה שיש להוסיף פ"ית וע"י בפני יהושע ובערוך לנר ובהגהות חת"ס [בילקוט מפרשים], וע"ע ר"ן וחז"י ישנים: [ג] צ"ל דקתיני חייב במעשר וד"ה לתרומה [כ"ה בתוס' הרא"ש, ותיבת "ולבכורים" ליתא עיי"ש], ועיין מלאכת שלמה דמאי פ"ו מ"ג, ועיין רש"ש: [ט] בתוס' הרא"ש אי לעבור עליו בשתיים:

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

ומה חשחן. כלומר כל מה שחפלים הכהנים מנו להם משלי: מוטונג. ממשאך שגלח עליו להשיצנו אי משינך חשוכה ראה מה כתוב זה די להון מהקרבין וגו' ומללין לחיי מלכא למדח שלא לשם שמים עשה כי אם להנחתו: הרי זה צדיק גמור. אם רגיל צק: **כאן בישראל.**

שלצו לשמים ואם מריעין לו בחיייו אינו

קורא לו" **ת**גר אלא תולה היסורין

צעונו אצל עובד כוכבים אם אין מטיבין

לו כגמולו קורא תגר: **נ**דבבין די

אבן גליל. כתב שטלם צד עורא

כתוב צו שורות של אצני שיש שלש

צמומות הצית והרביעי של עץ:

בלבתא. למשכב וצני נח הוהירו על

כך שנאמר (בראשית ג) והיו לבשר

אחד יאלו צהמה וחייה ועוף שאין

נעשין צמר אחד" שאין יולדין מן

האדם: **ב**נות מלכים ביקרותיך.

מיקרותי" אונת לעמיד לצא: פ"עלים

שגל. דעלמא מלכתא היא: ורבה בר

פימא. להאי שגל דהכא גמרא גמר

לה מרביה דלנכתא הואי: עד כסף

ככרין מאה. מנו להם לצוי" הצית:

רגל שבו ר"ה לרגלים. רגל שהוא

צחדש הנכנס בלחד צניסן הוא ראש

השנה לרגלים: נפקא מינה. דהאי

ר"ה: פ"ענין נדר". שהוא מוזהר צלל

תאחר ותלה הכתוב ליחורו שלשה

רגלים ואשמועי' מתנימין שאינו עובר

עד שיהא פסח ראשון לשלשמן שאם

עצרו עליו שלא כסדרן אינו עוצר:

אחד הנודה. האומר דמי עלי ששמן

אותו כעצד": **ו**אחד המקדיש. **ד**בר

לנדק הצית: **ו**אחד המעריך. שאמר

ערכי עלי שהעך קלוצ צמורה" כפי

שמו: **פ**עמים שלשה. פעמים שהוא

צבל תאחר צלשה רגלים: **פ**עמים

חמשה. דצעינן כסדרן: חייבי הדמין.

אמר דמי עלי: והחרמין. חרמי

גצוה: בכור ומעשר. מעשר צהמה:

מכדי

דכתיב י" בגות מלכים ביקרותיך נצבה

כלבתא היא מאי קא מבשר דהו נביא" ל

ישראל הכי קאמר בשכר שחביבה

יתורה לישראל כשגל לעובדי כוכבים

ישגל מלכתא היא ורבה בר לימא גמרא

יגמיר לה ואמאי קרי לה שגל שהיתה

יחביבה עליו כשגל אי נמי שהושיבה

יבמקום שגל איבעית אימא מנלן

ידאחמיין מהכא י" עד כסף ככרין מאה

יועד בתין משח מאה ומלח די לא כתב

יוגו' מעיקרא בלא קיצותא

יוהשתא בקיצותא ודילמא מעיקרא לא

יהוה קים ליה בקיצותא אלא מחזורתא

יכדשניין מעיקרא: ולרגלים: רגלים

יבאחד בניסן הוא בחמשה עשר בניסן

יהוא אמר רב חסדא רגל שבו ראש

יהשנה לרגלים נפקא מינה לנודר

ילמיקם עליה בבל תאחר ורבי שמעון

יהיא" דתניא י" אחד הנודר ואחד

יהמקדיש ואחד המעריך י"כיון שעברו

יעליו ג' רגלים עובר בבל תאחר ר"ש

יאומר י" ג' רגלים כסדרן וחג המצות

יתחילה י"כן היה ר"ש בן יוחי" אומר

ירגלים שגל לרגלים: **פ**עמים ד' פעמים

יחמשה כיצד נדר לפני הפסח ג' לפני

יעצרת חמשה לפני החג ארבעה ת"ר

יחייבי הדמין והערכין החרמין וההקדשות

יחטאות ואשמות עולות ושלמים

יצדקות" ומעשרות בכור ומעשר ופסח

ילקח

כדתנן התם וכל זמן שלא הפריש לא

יקאי צבל תאחר אצל משהפריש קאי

יצבל תאחר אף על פי שלא הגיע לזמן

יהציעור ותדע לקמן" דרשין תרי קראי

ילכוליה חד דלמר ולא אפריש וחד

ידאפריש ולא אקריצ אצל מעשרות

ילא אשכחן אלא חד קרא מעשרות

ילא מעשרות כל זמן שלא נתמרח לא

ימיחייב אמרדי ועוד דאפילו את"ל חייב

יאתא קרא דציעור י" לעצור עליו צשני

ילאחין דכוותה אשכחן פ"ק דנדרים (דף ג:)

יוקלת חימה דלא חשיב הכא תרומה

יוצבורים דכי היכי דמרצ לקמן (ד' ה:)

ימעשר נרצ נמי תרומה וצבורים ושם

יצבלל מעשר אינתהו כמו צבל דוכתי

ידקתני חייב ולתרומה" ולצבורים

ילעצורים ומיהו לצבורים אין לחוש

ידאין דינס צלשה רגלים אלא מענרת

יועד הסג צקריאה ומחג עד חוכה

יצלא קריאה":

ד. ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

בעשירי ישיחו בני. והא דמתן פרק קמא

דמסכת אצות (מ"ג) אל מהיו כעצדים

ההמשמשין את הרצ על מנת לקבל פרס

היינו צאומות" העולם שחיוין על הראשונות:

ונדבך די אע. האי קרא צמגילת כורש

הראשון כתיב כדאיחא כספר

יעורא כשניה דריוש לבקר ולחפש

יכדכתיב (עורא ו) צלדין דריוש

ימלכא שם טעם וצקרו צצית ספריא

ידי גזויא ומלך מקום כיון דעל פי אותה

ימגילה צוה לצנות דייק מינה

יספיר דהחמין ומיהו קשיא לעיל

ימינה דצמחילת מלכות אחשורוש כתבו

ישטנה" וכתיב" צלדין צטילת עיזדת

יצית אלהא די צירושלם והות צטלח

יעד שנת חרמין למלכות דריוש

ימלך פרס וקראי דנצווח חגי שמונו

ילו מניסן צשנת שמים לדריוש כתיב

יצבו ועוד טוצח דלא מייתי הכא

יאלמא מנו לו מניסן אע"פ שכבר החמין

יושמח לא נתצבר להם הדצר עד אחרי

יכן: **ש**למה עבד מלמעלה ואיהו

עבד מלמטה. ללא מקרא

ידרש אלא קבלה היתה צפיהס: **ע**ד

כסף ככרין מאה. צשנת שצט למלך

יהיה כשעלה עורא מצבל:

שלשה רגלים כסדרן. ומתנימין דניסן

יר"ה ר"ה ר"ש היא והכי אמריין

ילקמן (דף י:): **ו**החרמין. צין

יחרמי גצוה צין חרמי כהנים

יר"ת פסק דלדקה שפוסקים ליתן ציד

יגצאי ישנה צבל תאחר מלמוסרה לגצאי

יואין הגצאי צבל תאחר מלחלקה אצל

ימה שאדם נודר י" ציד עצמו" לכשירצה

יאינה צבל תאחר:

צדקות ומעשרות. והא דאמר רצח

ילקמן (דף ו.) ודקה מיחייב עלה

ילאלתר ה"מ דקיימי עניים

יאצל לא מיחייב להדורי צתרייהו

יכל זמן שלא עזרו שלשה רגלים

יוהא דפרין פשיטא ומשני מהו דמימא

יהואיל וצעניינא דקרצנות כתיב

יעד דעזרו עליה שלשה רגלים כקרצנות

יהיינו אפילו היכי דקיימי עניים

יואין לפרש דהא דקאמר עובר לאלתר

יהיינו עשה כדאשכחן באתריני דצרגל

יאחד עוצר צעשה" דל"כ הוה ליה

ילמימר עד דעצר עליה רגל אחד

יקרבין: **ו**מעשרות. כגון

ימעשר ראשון ומעשר שני ומעשר

יעמי ומה שקצט עליהם הכתוב זמן ציעור

יכדכתיב (דברים יד) מקצה שלש שנים

יחזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם ויבשר

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

יעליו חזיר ויבשר עליהם ויבשר עליהם

עין משפט

נר מצוה

ז א מ"י פ"ד מהל' מעשה הקרנות הל' יג סמג לאחין שלא:

רבינו חננאל

ומה חשחן ובני תורין ואמרין לעלון לאלה שמיא וגו' אמר ליה ר' יצחק דמטונך כלומר מן המקרא שהבאת מוכיח שהחמין שנאמר די להון מהקרבין ניחוחין לאלה שמיא ומצלין לחיי מלכא ובגוהי. הנה לא נתגרב לשם שמים אלא לתנאות. ואמרין ומאן דעבד כי האי גוונא לאו מעליותא היא. והתניא האומר שלע זו לצדיקה בשביל שיחיו בני ובשביל שאזכה לעוה"ב **הרי זה צדיק גמור. ויש שמפרשין הרי זה צדיקה גמורה** ושנינו ה"מ לישראל אבל בעובדי כוכבים לא. ואיבעית אימא מנ"ל דאחמי

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 20

[חגיגה ז': מנחות
 ז' ע"ט], (ב) [חגיגה
 ז': טז], (ג) [שם ע"ט
 חזק דף סו. ע"ט],
 [קדוש ה: קטנה יט:
 מ: מ: ונחם לה. טז:
 חזק סג. חולין כג.],
 [ונחם טז: (ו) ד.
 ס"ו קלד, (ז) פ' ראה
 (ט) [ל' ע"ב דנחם],
 שם דף צד. (י) סוכה
 מה ע"ב.

תורת איר השלם
ובשלת ואכלת
נקום אשר יבחר
אלהיד בו ופנית
לקר ותלכת לאלהיד:
[דברים ז, י]

ועשית חג שבועות
אלהיד מפת נדבת
י אשר תתן באשר
יברכך יי אלהיד:
[דברים י, י]

[illegible]

מה חג המצות מעון צינה לא שלין בירושלים ל' ימי הפסח ולאחר ימי הפסח ישנם ויך לו דבכל דוכתי דמרבינן לינה בטען לשמיני עשרת ולבטורים ולפסח שני ולכל הקרבות צסיפרי צפרשת דבא אנכי" לא מרבינן לינה אלף לילה אחד והאי קרא דמייתי צבופיה

דפסקת כחיו צפרשת ראה חזנה
הפסקת צעבר וחכיו וצבלת ואללת
ופוית צבקר ומיזה ולאו צבקר ממש
היהוה "טו אלף כדפי" צקו"ט דטעון
ליה ליל חנו של מועד דג"ט א' שחייב
קאמיר קרא שהרי הוא יום שחייב
ליראות צעורה וכן חג הסוכות דטעון
ליה היינו לילה אחד והאי דמשמע
צפ' ללוב ועצרה (פס' ד' מז.) ג"צ חג
הזכר ללוב ליה כל שבעה מדפסק צפ'
ליה כל שבעה מי איכא מדפריך צפ'
וזמן היינו שאס לא יבא ברגל
צפרושלים ציום ראשון רק ציום שי
לאו צאחד מימי החג טעון ליה לילה
שמי אחריו וכן אס צא צאחד מו'
ועל הפסק וזמנה דמיפוק ליה
דטעונית ליה משום שלמי שמחה דהיו
כל שמונה דחנן ההלל והשמחה
שמונה צפ' ללוב ועצרה (פס' ד' מז.)
ואפי' צשאר ימות השנה אס מיצא
קטעון ליה דחנניה צסיפרי
ופוית צבקר והלבת לאליהו חלמך
היהוה "טו אלף כדפי" צקו"ט דטעון
ליה ליל חנו של מועד דג"ט א' שחייב
קאמיר קרא שהרי הוא יום שחייב
ליראות צעורה וכן חג הסוכות דטעון
ליה היינו לילה אחד והאי דמשמע
צפ' ללוב ועצרה (פס' ד' מז.) ג"צ חג
הזכר ללוב ליה כל שבעה מדפסק צפ'
ליה כל שבעה מי איכא מדפריך צפ'
וזמן היינו שאס לא יבא ברגל
צפרושלים ציום ראשון רק ציום שי
לאו צאחד מימי החג טעון ליה לילה
שמי אחריו וכן אס צא צאחד מו'
ועל הפסק וזמנה דמיפוק ליה
דטעונית ליה משום שלמי שמחה דהיו
כל שמונה דחנן ההלל והשמחה
שמונה צפ' ללוב ועצרה (פס' ד' מז.)
ואפי' צשאר ימות השנה אס מיצא
קטעון ליה דחנניה צסיפרי
ופוית צבקר והלבת לאליהו חלמך

[illegible]

(א) ע"י צערות ערך כדי א'
מכתב צ"ה ר"ה כחצו ופריק
כסדא פיסוק יציה [נ"ל]
פסוק יציה] כלומר
חסד וכו' מוז הצריחה עכ"ל
וכן צ"ל צמירוש רצונו באו.

א] כח"י ודפו"י למונייה,
כ"ה ברש"י וכחגיגה,
מנא להו ור"י אלעזר:
י' עלמא שהיום יהיה
תוס' מנחות, וגם שם
(ח': ט] [צ"ל כדתנן]

תנא שלמים הבאין מחמת עצמן כ

[illegible][illegible]

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 600

מודים באיסור שהוא אסור בשלא קיים על ידי מעשה, דלרבי עקיבא לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ולרבנן אין לוקין עליו מיהו אסור מן התורה, כהדא דתנא המחפה בכלאים לוקה, דעל כרחק לגמרא דידן ליתא, אלא לרבנן ליכא איסורא כלל במקיים ואפילו במקיים על ידי מעשה אינו לוקה.

וראיה לזה מהאי דפרק ה' דעבודה זרה (סד). דרצה לפשוט דשרי לשכור בין נסך דאע"ג דרצה בקיומו הואיל ומיעוטי תיפלה הוא שפיר דמי, מהא דתניא אין עוודין עם העכו"ם בכלאים אבל עוקרן עמו כדי למיעוטי את התיפלה, סברוה מני ר' עקיבא היא דאמר המקיים בכלאים לוקה ואילו למעוטי תיפלה שרי, ודחי הא מני רבנן היא, ופריך אי רבנן מאי איריא עוקרים אפילו קיומי נמי שפיר דמי, ושמע מינה דלרבנן ליכא איסורא כלל במקיים, דאי איכא איסורא אלא דאין לוקין עליו במקיים שלא על ידי מעשה, אפילו אי מוקמית לה כרבנן אכתי שמע מינה דלמיעוטי תיפלה שפיר דמי, כיון דמקיים בכלאים אסור מן התורה שלא על ידי מעשה אלא שאין לוקין עליו. ועוד נראה לי לגמרא דידן על כרחק כי פליגי במקיים על ידי מעשה דוקא, דאי בשלא על ידי מעשה אפילו לר' עקיבא לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, כדמוכח בפרק ג' דמכות (כא:) כמו שכתבו התוס' שם (ד"ה ר' עקיבא), ומיניה דלרבנן אפילו על ידי מעשה אין לוקין, שמע מינה דלית ליה איסור כלל במקיים, אלא ודאי מתני' דאוסר מקיים ר' עקיבא היא.

לאפנויי, מכל מקום למדקדק היטיב יראה שאין ממש בדיחוי זה [קפח].

ויש לומר דהכי דייק מדכתיב כי אחי אביו וכי בן רבקה הוא, ובבן רבקה לחוד סגי, אחי אביה דקאמר למה לי, שמע מינה כאחיו ממש קאמר ובתורתו קאמר וכדמסיק:

וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי. הקשו

התוס' והא לא היה שם הבחנה שלשה חדשים, שהרי בכל יום היה אותו רשע מצוי אצלה, ותירצו שהיתה משמשת במוך. מיהו באגדה אמרין [קפט] שדירוש האחרון שבנה הבית היה טהור מאמו וטמא מאביו שהיה בנה של אסתר מאחשורוש, אלמא נתעברה ממנו ולא שמשה במוך [קצ]. ואפשר לומר דודאי בשעת שימושו של אותו רשע היתה מתיראה לשמש במוך, אלא בשעת שימוש מרדכי היתה משמשת במוך משום הבחנה כדי שלא תתעבר ממרדכי:

ועל הכלאים. פירוש לעקור כלאי זרעים

הגדילין בשדות. ונראה לי דסתמא דהאי משנה כרכי עקיבא אתיא, דתניא בפרק קמא דמועד קטן (ב:) המנכש והמחפה בכלאים לוקה ר' עקיבא אומר אף המקיים, דאילו לרבנן מקיים כלאים ליכא איסורא ואין צריך לעקור.

והא ליכא למימר כדאמרין בירושלמי ריש פרק ח' דכלאים (ה"א) אהא דתנן התם כלאי הכרם וכלאי זרעים אסורין מלזרוע ולקיים מה כר' עקיבא, אמר ר' יוסי דברי הכל היא הכל

[קפח] במצפה איתן בסוגיין ובבבא בתרא (קכג. ד"ה והלא) תירץ דאפשר לומר דהקושיא לפי מאן דאמר בירושלמי (יבמות פ"ו ה"ו) ובבראשית רבה (פר' צד סי' ו), דבני בנות אינם כבנים. ועוד כתב ע"פ דברי המהרש"א דרק לענין פריה ורביה הוי כבן ולא לשאר מילי.

[קפט] נ"ב, יעויין במדרש (אסתר רבה ה, ג) והובא בילקוט אחשורוש (רמז תתרנ"ו) דפליגי בזה אמוראי, ולדברי חד אמורא שמשה במוך. (אמרי ברוך).

[קצ] במהרש"א כתב שדוחק לומר שכששמשה עם מרדכי שמשה במוך, אלא עם אחשורוש היתה משמשת במוך, ומה שנתעברה היה אחרי שנאסרה למרדכי, וראה במלואת אבן מה שהבאנו מדברי האחרונים ומה שדנו בזה להלכה.

י. **חידושי הלכות**

מגילה נקראת פרק ראשון מגילה

ואגדות מהרש"א

[דף יג ע"ב - יד ע"א]

דָּף יג ע"ב תוס' בד"ה וטובלת ויושבת בחיקו כו' וא"ת והא לא היה שם הבחנת ג' חדשים כו' עכ"ל.
עם אחשורוש היתה משמשת צמוך ומה שנחשברה ממנו א' היינו לאחר שנאסרה למרדכי כדלקמן ב' כאשר אצדתי כו' כך אוצד ממך דשוב לא היתה משמשת צמוך אבל דוחק לפרש כשמשה עם מרדכי משמשת היתה צמוך דלא החירו לשמש צמוך אלא לג' נשים קטנה מעוצרת מניקה א' וק"ל:

ח"א דף יג ע"ב לא יגרע מצדיק שינו בשכר כו'. פרש"י נותן עיניו צמעשה לדיקים כו' ע"ש ועי"ל עינו מלשון ד' כעין הגדולה שלא יגרע לנדיק שכר כעין מעשיו כשכר לניעות שהיתה זה צרחל וכתה וילא ממנה שאלו שהיה לנוע כדלקמן ואמר בסיפא דהאי קרא שזכה בזה למלוכה שנאמר ואת מלכים לכסא וזכה הוא שיאלת ממנו אסתר שהיתה לנועה כמפורש בכמה עניינים ה' ובהגיע תור אסתר לא נקשה דבר וגו' ו' ואין אסתר מגדת וגו' שכל זה מכלל הנניעות כעין דלקמן גבי שאלו וכתה בזה ג"כ למלוכה ופרש"י דאסתר יאלת משאלו בתרגום דמגילה ז' מייחס מרדכי ועושהו עשירי לשאלו כו' ע"ש אבל מתוך שמעתין דלעיל ה' דקאמר דהיה מרדכי מזרע שמעי שקלל דוד וההוא שמעי מוכח מתוך המקראות ט' דלאו מזרע שאלו הוה אלא ממשפחת שאלו מימיני היה מזרע קיש חצי שאלו י': ויגד יעקב וגו' ובי אחי אביה הוא כו'. עד אלא מתוך סימונין כו'. כל הסוגיא מפורש פרק י"ג יא': ומה צניעות היה בשאול כו' דבתיב זאת דבר המלצובה לא הגיד וגו'. מכלל נניעות הוא שלא יודיע אדם מעלתו כנאמר יב' יהלך זר ולא פיה וה"מ לאחזוי נניעות ממש שהיה זו כשהלך למערה להסך רגליו יג' אלא שהיה זה אחר שמלך: כשהקב"ה פוסק גדולא דאדם כו' שנאמר ויושיבם לצנח וגו'. סיפיה דקרא דלעיל יד' לא יגרע מנדיק עינו הוא וצ"י המוצח מקדש טו' מייתי לה נמי הך דרשה על מעשה שאלו דפסקו לו גדולה לעולם מעיקרא אלא שנטלה ממנו ע"י שהגביה עצמו כמ"ש טז' ואם אסורים בזיקים ופרש"י על ידי שמגביהין עצמן צאין לידי עניות ויסורין עכ"ל נראה מפירושו אסורים מלשון יסורים אבל מלת ואם אינו נופל זו לפי הדרש וע"כ נראה לפרש לפי דרשה זו ואם שיעשו אסורים דהיינו דבר האסור כמו שעשה שאלו שחמל על אגג והרג נוצ עיר הכהנים צאו לידי זיקים ואם כמו או דהיינו שיגביהו י"ז או שיעשו אסורים: ואת מאמר מרדכי וגו' שהיתה מראה דם כו'. מאמר מרדכי אינו מפורש מה הוא ובהתרגום ו' מפורש בכמה דברים הות אסתר עצת שכתא כו' וכל פקודיא דמתחייצין נשיא הות נטרא ע"פ מרדכי כו' ע"ש והכא לא הזכיר רק לענין דם נדומה שזה היה מפורסם ביותר ע"י שהיתה מראה דם נדומה לחכמים: באשר היתה באמנה וגו' וטובלת בחיקו ש"ל מרדכי כו'. לנאורה קשה מהיכא משמע ליה מהאי קרא שהיתה יושבת עתה בחיקו של מרדכי דכאשר היתה צאמנה וגו' לא משמע אלא דקאי אמאמר מרדכי אסתר עושה ועוד דטובלת פרש"י מחמת נקיות והל"ל רוחלת ונראה דודאי קאי אלעיל אמאמר מרדכי וגומר שהיתה עושה עתה כמו שהיתה צאמנה אהו ולענין שהיתה מראה דם נדה כמו שהיתה כבר קודם שנלקחה לצית המלך אלא משום דודאי כדי שלא תשמש כנדומה עם המלך לא היתה יכולה ליזהר מדם נדומה כמ"ש החוס' יח' שכלל יום היה הרשע מאזי אאלה ואונם היה לה כדאמרינן פרק בן סורר ט"ז וא"כ ע"כ הא דהיתה מראה דם נדומה לחכמים כמו שהיתה צאמנה אהו משום דהיתה יושבת גם אז בחיקו של מרדכי וניחא דקאמר אחר שהיתה עומדת מחיקו של אחשורוש ככל יום צעת נדומה אח"כ כשצאתה לישב בחיקו של מרדכי מקודם זה היתה טובלת ממש לנדומה אחר ספירת ימי נדומה: דהקציף הקב"ה כו' לעשות רצון צדיק כו'. הכי קאמר ר'זון לדיק שיוסף זיקש על כך כמ"ש ב' כי אם זכרתי אתך וגו' והואלאתי מן הבית הזה אבל מרדכי לא זיקש ע"כ אלא שהקב"ה עשה לו זה שידוע לו הדבר ולעשות לו נס עי"ז כמ"ש בא' כלילה ההוא נדה שנת וגו' וענינו שהקב"ה מסבב סבות הפכיות ללדיקים פעם להקציף האדון על העבד ופעם לעבד על האדון: מיום שבאת זו לא ראינו שינה כו'. נראה שילא להם זה הדרש ממנה שקראם בב' שומרי הסף שיש בזה שני משמעות כדעת המפרשים אם שומרים בית המלך מצחון במקום סף הבית כי כן דרך המלכים שלא ילך אדם לבית המלך שלא בנשות וכמוהו בג' וידיה על הסף בד' והיא צאה בסף הבית כה' ושומרי הספים לאוהל ואם מלשון מזרק וכמוהו ב"ז מן הדם אשר בסף ועוד הרבה ולזה קאמר ע"י שהיה שומרי הסף שומרי פלטרון של מלך וכמ"ש בתרגום בב' היו שומעין דבר שבינו ולצינה ואמרו שלא ראינו שינה צעינינו צא ונטיל ארס בספל כו' דהיינו שומרי הסף שהיו ממונים גם על ספלי ומזרקי המלך שהיה רוחץ בהן או שומה בהן וא"ל והלא אין משמרתי כו' ר"ל שלא היה משמרתם שזה כגון שאחד מהם היה שומר צפתת המלך חצי היום בשחרית והב' חצי השניה של היום וכן כלילה וכדי שיציא אחד מהם ארס ממקום שהיה שם זריץ לשהות כל היום או לילה יותר מכדי משמרתי שאם היה משמרתין שזה שלא היה לכל א' שיעור קבוע לו לשמירה אלא שהיו שומרין צידד היה יכול אחד מהן לשמור שם ושני היה יכול לילך להציא שם הארס ממקום שהיה וכיון דאין משמרתי ומשמרתך שזה כאחד כי כשאני אלך להשהות יום אחד תהא משמרתי הקבוע לי בטילה בלא משמר וירגישו בדבר וא"ל חצירו שלא יהיה משמרתיך בטילה שאני אשמור משמרתי ומשמרתך וקאמר והיינו דכתב ב"ז וינקש הדבר וימלא דמ"מ הרגישו בדבר לפי שמלאו שלא היו צמשמרתן שידעו משמרתיך הקבוע וזה שמר שלא היה צמשמרת שלו ואותו שהיתה משמרתי קבוע אז לא היה שם ונקשו הדבר ונחודע להם שהלך להציא ארס לשם ורש"י פירש אמה ממונה על עצודה אחת ואני ממונה על עצודה אחרת ע"כ ולשון אין משמרתיך ומשמרת שלי שזה אינו משמע כן שהרי שניהם שומרי הסף היו

הגהות והערות

א[והולידה את דריוש השני כדאיתא בדניאל ט, א, ועיין ר"ה דף ג ע"ב תוד"ה שנת. וק"ל לרבינו והרי משמשת במוך אינה מתעברת. ב[דף טו ע"א. ג[יבמות דף יב ע"ב. ד[במדבר יא, ו. ה[אסתר ב, טו. ו[אסתר ב, כ. ז[תרגום שני אסתר ב, ה. ח[דף יב ע"ב. ט[שמואל ב' טז, ה. י[ועיין בשפ"א מש"כ בזה. יא[ב"ב דף קכג ע"א. יב[משלי כז, ב. יג[שמואל א' כד, ד, ע' ברכות דף סב ע"ב. יד[איוב לו, ז. טז[ובחים דף קב ע"א. טז[איוב לו, ח. יז[כלומר דסיפא דקרא קמא "ויגבהו" מתפרש לגריעותא דאם יגביה עצמו ויגיס דעתו, או [שהוא פירוש תיבת ואם] שיעשו אסורים, בזיקים יבואו לידי זיקים. יח[בד"ה וטובלת. יט[סנהדרין עד ע"ב ע"ש. כ[בראשית מ, יד. כא[אסתר ו, א. כב[אסתר ב, כא. כג[שופטים יט, כז. כד[מלכים א' יד, יז. כה[דברי הימים א' ט, יט. כו[שמות יב, כב. כז[אסתר ב,

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 106

ודרכו לא ידעתי: מאי אחר כו'. וכה"ג אמרינן צט"פ הנחנקים כח' מאי אחר אחר דצריו של שטן כו' וע"ש דצרי הרא"ם צחומש כט' וכבר כתבנו שם ל' ולמ"ד נמי לא' דאחר מופלג הוא מ"מ משמע שצנסת הדברים שזכר לעיל מיניה צא הענין שזכר כאן וכה"ג יש לפרש כאן אחר שצרא הקב"ה להם רפואה כו' אבל או"ה אינו כן מכה כו' וענינו כי כבר הצטיינו הקב"ה לב' כי אעשה כלה בכל הגוים גו' אך אותך לא אעשה כלה ויסרתיך למשפט גו' דהיינו היסורין הצאין על ישראל לא צאו לכלותן רק למרק חטאם והיינו רפואתן מוכנת קודם למכה דודאי ירפאו משא"כ צאו"ה דאפשר שיעשו כלה ולא יצאו לידי רפואה אך אם ישונו אפשר שיצאו אחר כך לרפואה כמ"ש בזה לג' נגוף ורפוא ושבו עד ה' וגו': בתחלה במרדכי לבדו כו'. דלא הו"ל למכתב רק כי הגידו לו כי הוא יהודי וינקש גו' וע"כ דרשו עם מרדכי מנו רבנן מלשון עמימי צחורה הוא לר': הפי"ל פור הוא הגורל כו' אמר נפץ די פור בירה כו'. דלפי פשוטו כפרש"י צמגילה לח' שהכחז מפרש מהו הפור הוא הגורל לא הוה אינטריך ליה לכחז אלא הפיל גורל גו' ולכך דרשו כשהפיל פור שמח דעתו על גורל זה שהוא ירח שמת זו משה ולא היה יודע כו' וכו' צאדר נולד כו' דמיתתו מפורש בקלח מתוך הכתובים שצו' צאדר מת כדאמרינן ספ"ק דקדושין ל"ז מדכתב ל"ז וימת שם משה עצד גו' וכתבז ויצבו גו' צא מהן ל"ג למפרע הא למדת שצו' צאדר מת משה אבל שנולד צו' צאדר אינו מפורש אלא מדרש חכמים הוא שם לח' מדכתב לט' מאה ועשרים שנה אכזי היום מת"ל היום מלמד שהקב"ה ממלא שנותיהם של לדיקים מיום ליום כו' וזה הדרש לא היה יודע המן ונראה נמי מה שדקדק לומר שצו' צאדר מת ששמה נמי ביום המיתה שהפיל גורל מיום ליום דהיינו צאזיה יום צחדש נפל הגורל צ"ג צאדר שהוא צמוך ז' ימי אצילות של משה שהיה מיתתו צו' צאדר: ישנו עם אחד כו' דיבא דידע דישנא בישא כו'. משום דיתורא דקרא ולשונות כפולים איכא צהאי קרא ישנו לא ה"ל למכתב רק יש וע"כ דרשו שא"ל שישנו מן המלות מלשון שינוי שמשנין מלותן א"י מלשון שינה שינסים מן המלות וכן הוא צילקוט ב' וממלת אחד שהוא מיותר דרשו דא"ל כו' אית בזה רבנן שיגיוו עליהם צמעשיהם הטובים א"ל עם אחד כמו ששאר עם אינן צמלות כך הרבנן שבהם אינן מקיימין מלות ואמר מא' מפוזר שמה תאמר קרחה כו' דמדניה א' קרחה וחריצה מזיקה גם לשאר מדינות משום חורצה שציניהם מפוזרין כו' ואמר ומפורד מלה מיותרת לדרוש שמה איכא לצריות הנאה מינייהו וטובה הוא שיהו מפוזרין להיטיב לרבים ת"ל ומפורד שאינן עושין פירות כפרדה זו כו' אין לצריות הנאה מהן דלענין הנאה למלכות הא אמר ואת דתי המלך אינם עושין דמפקי כו' כפרש"י ואמר ושמה תאמר איכא מדינתא כו' פרש"י מדינה קטנה עכ"ל והוא דחוק דאכתי ככלל מפוזר צין העמים הוא ויש לפרש דשמה תאמר איכא מדינה מינייהו לקצנא למקום א' וליישבם שם ת"ל בכל מדינות מלכותך שהם קכ"ז מדינות שמלך צכיפה מב' הם מפוזרים וא"א לקצנא למקום א' ואמר ודמיהם שונות מכל עם לפי פשוטו הל"ל דמיהם שונות מכל דת וע"כ דרשו ודמיהם שונות לפרוש מכל עם דלא אכלי כו' ולא נסבי כו' ואמר ואת דתי המלך אינן עושין דהיינו מלאכת המלך אינן עושין צכולי שמה כאילו הוא צבת דאסורין ככל מלאכה וכאילו הוא פסח שיצאו לחירות פטורין מכל עצודת המלך ואמר ולמלך אין שוה כו' לפי פשטיה לא הל"ל רק ואין שוה להניחם ומדכתב ולמלך ה"ק דאפי' למלך מצוים ואם אדוני המלך נוגע כו' ואין ראוי להניחם: ועשרת אלפים גו' שעתיד המן לשקול שיקלים כו' לפיכך הקדים שקליהם כו'. שעשרת אלפים כבר כסף עולין חצי שקל לכ"א מישראל למ"ד אלף כו' כ"פ החוס' לקמן בגא ועיין צחוקני מד': והיינו דתנן בא' באדר משמויעין על השקלים כו'. זמן נתינת השקלים קודם ר"ח ניסן כדי שיציאו קרבנות מתרומה חדשה מה' וזה מפורש צחורה מ"ז אבל שמשמיעין עליהם צא' צאדר אינו מפורש צחורה אלא דחכמים שיערו להכריז עליהן ל' יום מקודם דהיינו צא' צאדר והקדים שקליהן דקאמר הכא היינו להכריז עליהן:

דף יד ע"א גמרא מתקיא לה רבא כו'. צנוסחא מדויקת רבא אמר בשלמא כו'. כל"ל וכ"ה צילקוט מ"ז וק"ל:

ח"א דף יד ע"א מוש"ל דאחשורוש כו' לאחד היה לו תל כו'. דמה שהמן רלה ליתן לו עשרת אלפים גו' והוא א"ל מח' הכסף נתון לך והעם לעשות גו' הוא ממש כמשל מכור לי תילך והוא א"ל טול צחנם ודימה את אחשורוש לצעל התל שהוא צמיון ישראל שלא היה חפץ בהם אחשורוש ודימה את המן לצעל החריך והגומא שהוא חפץ בתל להשליכו צגומא וצו נתקיים מט' חופר גומץ צו יפול: גדולא חסרת חבבעת יותר כו' ואי"ז חסרת חבבעת כו'. תלה גזירת המלך בהסרת טבעת שצו נמסרו להמן כמ"ש מח' והעם לעשות צו כטוב צעיניך וצמדרש ב' אחשורוש היה שונא ישראל ביותר מנהגו של עולם דרכו של לוקח ליתן ערבון למוכר צרם הכא כתוב יא' ויסר המלך את טבעתו גו' וז"ש הכא דהסרת טבעת שראו צו שנאת אחשורוש ציותר היא החזירן למוטצ שעשו תשובה ככל לבס: חוץ מומקרא מביא"ה כו'. פרש"י וא"ת נר חנוכה כבר פסקו הנציאים כו' עכ"ל. לא צעי למימר כיון שפסקו הנציאים היה להם רשות להוסיף נר חנוכה דאין צצרא שיהא לחכמים כח יותר מהנציאים אלא דנצר חנוכה נמי מאלו חכמים צזום דרשה רמז צחורה כדאיחא צמדרשות גב' אלא דה"ק דאף המ"ת נציאים לא הותריו אלא מקרא מגילה והא דלא תקשי הא דחקון שלמה ערובין ונט"י גג' דאין זה מקרי הותר על מה שכתוב צחורה דערובין אינו רק גדר להואלת צבת מרה"י לר"ה ונט"י משום סרך חרומה משא"כ מקרא מגילה ונר חנוכה שהם מלות צפני עצמם ועוד פרש"י אבל צימי מרדכי היו נציאים חגי זכריה ומלאכי עכ"ל מרדכי

כג. כח[סנהדרין דף פט ע"ב. כט[בראשית כב, א. ל[בסנהדרין שם בד"ה אחר דבריו. לא[ב"ר פרשה מד סימן ה. לב[ירמיה ל, יא. לג[ישעיה יט, כב. לד[כעין שמצינו בשבועות דף ל ע"א וב"מ דף נט ע"א. לה[אסתר ג, ז. לו[דף לח ע"א. לז[דברים לה, ה-ח. לח[קידושין דף לח ע"א. לט[דברים לא, ב. כ[מ"ה מאה וכו'. מ[ילקוט אסתר ג עה"פ ולמלך אין שוה. מא[אסתר ג, ח. מב[לעיל דף יא ע"א. מג[דף טז ע"א בד"ה ודחי. מד[בפירושו לשמות ל, יד. מה[לקמן כט ע"ב. מו[דילפינן לה לקמן מקרא דבמדבר כח, יד זאת עולת חדש בחדשו אמרה תורה חדש והבא קרבן מתרומה חדשה. מז[ועיין מש"כ בהגהות וצינונים על הגמ' אות ד. מח[אסתר ג, יא. מט[קהלת י, ח. מ[אסתר רבה פורשה ז אות כ. נא[אסתר ג, י. נב[עיין ברמב"ן ריש פורשת בהעלותך. נג[שבת דף יד ע"ב.

כתיבת ספר תורה הכי הוא, ועדיין צריך עיון קצת.
(שור"ת בית יצחק או"ח סי' ט אות א)

לפרק א' הערה [קעה]

והרב בעל קדושת ישראל כתב דקושית הש"ס הוא דמי דחקו לרבא לומר מפני שנראה כמטיל מום לוקמיה הך ברייתא כר' מאיר דאפילו בזמן הזה אסור דהוה כמטיל מום בבעל מום, ולפי זה יש לומר דלא כר"ח דלמאן דאמר לא קדשה לעתיד גם הבמות מותרים, והא דלא מוקי רבא הך ברייתא כמאן דאמר לא קדשה לעתיד לבוא דאם כן קשה סיפא בהמה תעקר משום תקלה הלא אפשר להקריב על במה, אי נימא דלא כר' מאיר, וגם קשה על תוס' זבחים (נט. ד"ה עד) שכתבו דדוחק לומר דקושית הש"ס ונשחטה למאן דאמר לא קדשה הא למאן דאמר הותרה נאכלין.

(אהל דוד)

לפרק א' הערה [קצ]

ג"ב, לא קשה מידי, שאחרי שנאסרה על מרדכי כדרש חז"ל על הפסוק כאשר אבדתי וגו' תו לא היתה צריכה לשמש במוך.

(אמרי ברוך)

המהרש"א הקשה ג"כ קושיית רבינו, ותיקן ע"פ דאמרינן אהא דכאשר אבדתי אבדתי שבסוף נבעלה ברצון ונאסרה למרדכי יעו"ש. מיהו דברי הגאון נראים מוכרחים, דהא אמרינן לעיל (יא:) דאחשורוש מלך ארביסר, ובשנת שנים עשרה למלכותו הפיל פור, ובשנה ההיא אמרה אסתר כאשר אבדתי אבדתי, אם כן לא יגיע לדריוש כאשר צוה לבנות הבית כי אם שתי שנים ומחצה, הרב כמוהרמא"ל נ"י.

(קונטרס אחרון)

ובמהרש"א חידושי אגדות כתב 'אבל דוחק לפרש כששמשה עם מרדכי משמשת היתה במוך, דלא התירו לשמש במוך אלא לשלש נשים קטנה מעוברת מניקה'.

עיין כתובות לט. תוד"ה שלוש נשים, [שלדעת רש"י רק שלש נשים מותרות לשמש במוך, אבל שאר נשים אסורות, ולדעת ר"ת גם שאר נשים מותרות, ושלש נשים אלו עדיף שישמשו במוך, ע"ש עוד]. ועיין או"ח סי' תר"ו מג"א סק"ח.

(אהל דוד)

מוכח ממילא דאין וכתבתם אלא בהאי לישנא ממש, דאי לאו הכי כיון דמותר לכתוב בכל לשון למה יגרע לשון אפריקי דלא ישנה לכתוב במקום טט פת ובמקום פת טט שהרי נכתב בכל לשון, אלא על כרחך דלא. ומיושב קושית הטורי אבן הנ"ל, דממילא מוכח, ומיושב נמי קושיתנו, דמוכח על כרחך דאיתא ברייתא כר' עקיבא, מדנפיק לברייתא מוהיו בהוייתן יהו (ולא מוכתבתם כמ"ש לעיל בסמוך), אלא על כרחך דאצטריך למפרע על כרחך סבירא ליה כר' עקיבא, ואם כן קשה מאי תרגום איכא, דהאי טטפת לשון אפריקי הוא ולא תרגום שסתמו לשון ארמית בכל מקום, והיינו דסמך הך קושיא דמאי תרגום איכא לבתר שאמר הך דוהיו בהוייתן [יהו] וק"ל.

(חידושי חתם סופר)

לפרק א' הערה [קס]

שוב ראיתי בטורי אבן דפשיטא ליה דגם כתיבת פרשת סוטה שבמקדש היה בלשון הקודש לכולי עלמא עיי"ש, ולפע"ד ראיה לזה מהא דאמרינן בקידושין (סב.) דלר' מאיר דבעי תנאי כפול קשיא מסוטה, ומשני הנקי כתיב, והיינו דוקא אי נכתב בלשון הקודש מילת הנקי יש לו שני פירושים אם ה' מתחלף בח', אבל אי אמרינן דנכתב בשאר לשון מאי איכא למימר, ועל כרחך צריך לומר דפרשת סוטה בלשון הקודש נכתב. והא דאמרינן בסוטה (לב.) דשבעת הסוטה מהכהן הוי בכל לשון, היינו דוקא 'האמורה' מפי כהן לסוטה, אבל הפרשה ה'כתובה' אינו רק בלשון הקודש.

מיהו צריך עיון דלא חשיב זה בסוטה בפרק אלו נאמרים (שם) דפרשת סוטה הוי דוקא בלשון הקודש. ויש לומר דלא חשיב רק הני דנאמרינן בלשון הקודש, אבל הא דנכתב בלשון הקודש לא קא חשיב, ופרשת סוטה נאמר בכל לשון כדאיתא ברישא שם, ובסיפא חשיב מה שנאמר בלשון הקודש לא מה שנכתב.

ועיין סוטה יז: מגילת סוטה שכתבה למפרע פסולה, ויליף מוכתב את האלות האלה כדכתיבא, ופירש רש"י למפרע ירך ולנפיל בטן לצבות במעיק, ולולא פירוש רש"י יש לפרש שכתב שלא כסדרן והקדים המאוחר למוקדם, דלפי מה שכתב השאגת אריה הנ"ל דבעי לשון הקודש, הוא הדין יש לומר דבעי כסדרן, דהרי בתפילין ילפינן מוהיו דבעי לשון הקודש ובעי כסדרן, דחד טעמא הוא כמו שיבואר לקמן, הוא הדין במגילת סוטה בעי כסדרן. ומדלא פירש רש"י כן משמע דלא תליא בהכי, ואף דבעי לשון הקודש, כשר שלא כסדרן, וכן לענין מצות

**מסורת הש"ס
עם הוספות**

עשרה יוחסין פרק רביעי קידושין

ממסורת הש"ס
עם הוספות

(א) סנהדרין פה: מולין ג:
גדה ו: ז"ק לח: יממות
כד: ע"ש, (ב) יממות מה:
ע"ש סח: קטטה כוז:
(ג) יממות דל: (ווסקסחא
יממות פ"ח) ה"ג
(ד) (לעיל דף כג. וש"נ),
(ה) דברים כג ג יממות
מט, (ו) ע"י ע"ז דף לו:
(ז) דברים כג א,
יממות מה: (ח) ע"י
תוס' יבמות טז: ד"ה
קטבר.

תורה אור השלם

(א) וכת פהן פי תהיה
אלמנה וגרושה חרע
אין לה ושבה אל בית
אביה פנעוריה מלחם
אביה תאכל וכל דר לא
יאכל בו: (ויקרא כב, ג)

הגהות וציזנים

הקצינים (גליון) כ"ה במהרש"ל:
[ג] הדי"א (באה"מ):
צ"ל **שהוא סופות**
דפוס] ועי' ירושלמי
גיטין פ"א ה"א ועי' פ"א
(הא"מ): [ד] צ"ל בן
שראית (יד דוד):
[ה] עיין במהרשא"א
(גליון): [ז] צ"ל דף סח;
עיין מעיל שמואל
כילקוט מפרשים: [י] צ"ל
לדא תהיה קרשה
(המקנה, ש"ס): [כ] צ"ל
ספקי (באה"מ): [ט] יש
להוסיף ונכונים ועבד
(באה"מ): [י] יש להוסיף
דבמ"ל (באה"מ):

בזאת סבר לה כר' ישמעאל כו' לא
ה' ולא בצרייחא אלא משמעתא דר'
לקמן שלש מחלוקות בדבר: גירי
די כוכבים שנשאו צות ישראל: ור'
ישמעאל סבר לה כר' עקיבא כו'.

הוא חייב לאזן הן הילכך כותב לו
שאל כותב דמריהו ספקי ממזרים
ס דם למר בכל אחד מהם הוא
מישראלית הנישאת לעובד כוכבים
הארי הוא ממזר וזו נזהה מחתי
בזכות ממנו ולו נמי יאספה:
הנדה וגרושה, ושה אל בית אמה
י שם לו אלמנות וגירושין זה שם
קדושין הוא דלית פוסלה בנאחזו
לשונ: השתא ממזר הוי, הולד:
יפסי' בביתא מבישא, ולמה לי
קרא אלא אין הולד ממזר כ"ל
דלא חפסי ליה זה קדושין
הא דמזן (לעל 77 סו:), כל שאין לה
ולו קדושין הולד ממזר דוקא בש
ה ולו קדושין ע"י אחרים דומיא
למשה כ"ל דמתי לא יצא ממזר
אצ"פ שנחלקי ב"ש וב"ה
שצ"ס אומרים דרת ערוה
מבימת וב"ה אומרים ליבס אלא
לשוק בלא חליה בפ"ק דיבמות
דף ק"ג:), מודים זה לזה שאין ממזר
ובני העושים ככ"ס ממזרים
ב"ה לו דהו לכו בני אשח אח של
מקום מלוה שהיא בבת אצל בני
ועושים בבת הלל לב"ש אין ממזרים
פ"י שהן בני חייב לאזן שנאמר יבמה
שוק בלא חליה: של"ש מחלוקות בדבר.
ועתה ועתה האמורים בקרב
ונמנעו כהם: ¹² בדכתיב ויצשו להם
קצותם בהני במות, נספר מלכים
ג' בחיים צללות קמחרי
הגלה השננים צמי הושע ק אלה:
הקוצים, לשון קוק שהיא פסלה ¹³.
מוקצין הן מן העם לפסול:
ופוטרין

מייבמים את הארוסות
ופוטרם

לומר כן דבר" יצא קאמער מאחר
 יפסקת קידושין אבל אזרחתו לביאח
 (על דף קס:) מיהו קשה דה"ל אליבא
 ליק דש ממזר מחייב לאוין בס"פ
 דומיא דלנוסת אביו דה"ג אמרין
 לא לאחריני (שם) ה"ל דעל כרחק
 ויז ומאחי ואין בזה דומיא דלנוסת
 דהו"מ פ"ט בביטוי מביעא, ואם
 וועגד בעל על פה ישראל הולד ממזר
 ר' ישמעאל אלמנה וגרושה היינו
 ממזר ואס"ה אינו פוסל בצמחו
 מאי כי תהיה חלש זר כי תבעל
 הכי אמר רחמנא הקן דלית שבו
 הוה לא אחר מהאי קרא ולדיוהי
 דאמר אין קידושין מופסין מחייב
 חל לא קשה מ"ד דר' יוחנן אדר'
 חייב לאוין ודריש שפיר כי תהיה
 ק"ק דקאמר השתא ממזר הו"ו
 ממזר הו"י בעובד כוכבים ועבד
 עול נפקא והר"ר שאלה מעריכוואו
 יל בצמחו מביעא כמו שטר פסלין:
 (דף מה:) דקבר עובד כוכבים
 יסור הלשון דקאמר הכא שאין ממזר
 ונמזר ועליל כי פריך ומי קבר ליה
 ש ממזר מחייב לאוין אפ"ה מ"י
 דר' אלעזר לית ליה עובד כוכבים
 אלא משום דבריו של רבי אלעזר:
 מנח

הבא	ר' אלעזר. דאמר כותי לא
פירוש	איתפרש היכא איתמר לא
רמל	יומן ור' יהושע בן לוי ד
מותי	אריות הן. והרי הן כשאר

ורבי ישמעאל סבר לה כר' עקיבא ר' אלעזר
סבר לה כרבי ישמעאל⁶ דאמר כותים גירי
אריות הם ור' ישמעאל סבר לה כר' עקיבא
דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל
הולד ממזר ומי סבר לה ר' ישמעאל כר"ע
והאמר רבי יוחנן משום ר' ישמעאל⁷ *מנן
לעובד כוכבים ועבד שבאו על הכהנת ועל
הלויה ועל בת ישראל שפסלוה שנאמר⁸ ובת
כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה מי
שיש לו אלמנות וגרושין יצא עובד כוכבים
ועבד שאין לו אלמנות וגרושין ואי ס"ד סבר
לה כר"ע השתא ממזר הוי מיפסל בביאתו
מביעיא אלא ר' אלעזר סבר לה כר' ישמעאל
דאמר כותים גירי אריות וסבר לה כר' עקיבא
דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל
הולד ממזר ומי סבר לה רבי אלעזר כרבי
עקיבא⁹ והאמר ר' אלעזר אע"פ שנחלקו ב"ש
ובית הלל בצרות מודים שאין ממזר אלא ממי
שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת אלא כי
אתא רבין אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן
ואמרי לה אמר ר' אבא בר זבדא אמר רבי
חנינא ואמרי לה אמר ר' עקב בר אידי אמר
רבי יהושע בן לוי¹⁰ שלש מחלוקות בדבר ר'
ישמעאל סבר כותים גירי אריות הן וכהנים
שנממעו בהם כהנים פסולים היו שנאמר
ויעשו להם מקצותם כהני כמות ואמר
רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מן
הקוצים שבעם ומשום הכי פסלינהו ורבי
עקיבא סבר כותים גירי אמת הן וכהנים
שנממעו בהן כהנים כשרים היו שנאמר ויעשו
להם מקצותם כהני כמות ואמר רבה בר
ר' חנה אמר רבי יוחנן מן הבחירים¹¹

שבעים ואלא מפני מה אסרו מפני

היה עושה ר' עקיבא ממוזיא ואפי' מחזיר עשה אין
() בתוך לא חתן לבנו ובתו לא חתן לבנו היינו אזהרה
חופסין בזה הוי ממוז דהא בזה חליה כדפי' בס"פ האור
חפסי קידושי הא לאחריני חפסי שיהי ר"ע מחטות א
אציו" בנאות אציו וא"כ הוה ליה למימר דאין ממוז
ועד צעין דומיא דאשת אבז לדליה לא חפסי בה קידו
קידו קידו קידו ר"ע ממוז אפי' מחזיר לחזן דלאו דשאר
ל רבנן צעו דומיא דאשת אציו לכל מילי"ל **השאלה**
מעין לר' יוחנן דאמר בפרק החולץ (יבמות 77 מ:) עוד כו
הוי מפסיל בציאתו מיציא ואר"י הא דלמרחי ר' יוחנן
ורבינו שמשון מקיף פירש דלאו הא בזה חליה ואפשר
() דפריך לר"ע דאמר אין קידושין חופסין חזיי לא
נחא. דאמר קידושין חופסין חזיי לאורן ודעי' ר'
ל ה פספסל מן ההנהגה אבל עוד כוכבים ועד דליה
כוכבים ועד כדפרשי' הכא משום ר' ישמעאל אלל לר' ע
לאש זר"כ כמו שאר פסולים וא"כ אלמנה וגרושה ליל
ד כוכבים ועד דהוי הולך ממוז מיהו לא קבר כותיה
א"כ אלתעריך אלמנה וגרושה לעובד כוכבים ועד מיהו
ל כדאמר בפרק אלמנה (סו 77 ט.) וגרלה לעבד הכי
כמו בשאר פסולים" דרי בעל א"כ אלמנה וגרושה ליל
וא"כ בציא בזה ולא הוי כציא בהמה דהולך אין ממוז
ש ברת. פירוש א"כ לא קבר ר' אלעזר כר"ע ואע"ג דיש
ממוז ולא קבר כר"ע דאמר אין קידושין חופסין חזיי לא
הוי אבל עוד כוכבים ועד דהא על נה ישראל אין ה
כו"ר א"כ לטוי דאע"ג דר' ישמעאל לא ס"ל כר"ע
ישראל הולך ממוז והא דלא תריך ליה הכי משום דאש
לא מש לתוך דברי ר' ישמעאל דהא לא מייתי ר' יש

ורבי ישמעאל סבר לה כר"ע דא
על בת ישראל הולד ממזר.
לפירושו מהו האסוקר ונ"ל דהיינו מח
שא כותית שהיא עובדת כוכבים

ויהא עובדת כוכבים גמורה מתאר
דכומים גירי אריות וכן וגמלא שממור
לוקח עובדת כוכבים ו"ח אחאי
לאטריך למימר דקסבר עובד כוכבים
ועבד הבא על צת ישראל הולד
ממזר לימא הולד כשר וכ"ס דחיבא
למיחש טפי שלא משא לעובד כוכבים
ט"ו ושמה י"ט לומר אם הולד כשר א"כ
הוא הולך אחר העובד כוכבים
לדמור צ"ח דלעיל (דף סו: ט)
נביחא דאם א"כ טפא עובד כוכבים
הבא לשאח דקסבר הולד ממזר
א"כ הולך אחר אמו ואיכא למיחש
טפיה שלא משא לעובד כוכבים אי
גמי דע"כ סבר ר"א הולד ממזר
המיינו ספק ממזרות מיהא קשה לפי
הקוטרס דמשמע דבשום ענין כוחי
לא ישא כוחית ולפירושו אם מקבלים
עליהם גירות גמור ליכא למיחש
למלידי שריי גר מותר צממורא לך
נמראה לרי"י פירש דכי היכי דצות
ישראל נעממו פון ה"ז נעממו פון
צני ישראל וכיון דקסבר עובד כוכבים
ועבד הבא על צת ישראל הולד ממזר
איכא למיחש שמה אחד מהן ישראל
גמור שגולד מישראל וישראלית והאחד
שמה ממזר הוא מעובד כוכבים שגא
על צת ישראל וחי"א היכא אשכחן
דקסבר ר"ע עובד כוכבים ועבד
הבא על צת ישראל הולד ממזר לא
אשכחן בשום דוכתא אלא משום
למחר (בימות דף מט.) י"ט ממזר
ממחיב לאין שגלמא עבד איח בית
לוא דלא יהיה קש"י (דברים כג) אלא
עובד כוכבים היק מצינו לאו צביחמו
צ"ד של ש"ל גזרו עליו
כדכתיב (בראשית לח) הוליוה ותשרף
אין סביר לומר דעשה מיהא אית
האחד כשר והאחר עובד כוכבים

וְיִשְׁכַּדְרִי יִשְׁכַּד דְּלֹאמֶר (לְעִיל דָּף סח.) מִן הַמֶּלֶךְ וְיִשְׁכַּדְרִי יִשְׁכַּד דְּלֹאמֶר (לְעִיל דָּף סח.) מִן הַמֶּלֶךְ וְיִשְׁכַּדְרִי יִשְׁכַּד דְּלֹאמֶר (לְעִיל דָּף סח.) מִן הַמֶּלֶךְ

[illegible]

מפשטות הסוגיא כאן דלעולם כמלכי או"ה מנינן ליה, אלא כיון דכשר היה מנו לו כמלכי ישראל. וכן מבואר מפשטות הגמ' כאן בישראל כאן בעכו"ם מבואר שהיה נכרי. וכן מוכח מרש"י לקמן [ד' ד"ה כלבתא] שכתב בהא דאוקמי הגמ' הראיה שהחמיץ מהא דהוה לו כלבתא למשכב ובני נח הוזהרו על כך, שנא' והיו לבשר אחד, יצאו בהמה חיה ועוף שאינן נעשין בשר אחד, שאין יולדין מן האדם, הרי בפירוש נקט דהיה בן נח.

ולכאורה חקשה לפ"ז מה שכתבו התוס' דכורש בן אסתר היה ולא ימצא כן בגמ' לפנינו, אלא במדרש איתא להכא. (ויקרא רבה סו"פ שמיני, אסתר רבה פ' ח') ואם בן אסתר הוא, הרי נקטינן דגוי הבא על בת ישראל הוולד כשר, והיינו שהוא ישראל גמור, והוא כיבמות מ"ה: ופסק כן הרמב"ם באיסורי ביאה [פט"ו ה"ג]. וא"כ כורש ישראל היה. והכא מבואר דכורש נכרי היה.

ונראה לבאר דאה"נ דהשתא קי"ל דגוי הבא על בת ישראל הוולד כשר, שהוא ישראל אוצר החכמה גמור. הרי קי"ל השתא דהיינו שבאו חכמים והכריעו בדבר, אבל בזמנו של כורש היו סבורים דהולד גוי, ובפרט דיש שיטה בראשונים, והוא שיטת רש"י כיבמות דהולד כשר, היינו שהוא גוי כשר, ואינו ממזר, דאי ישראל הוא הוה ממזר, דהרי מיחסים אותו לאמו, וזה היה בעבירה במעשה של אי תפיסת קידושין. ומפני זה נקטה הגמ' בפשיטות דהיה מלך נכרי וכשר היה והחמיץ משום ההיא כלבתא דנמי אסורה עליו, אע"פ שהוא בן נח. (וי"ל דרש"י לשיטתו הוא).

ודוגמא לדבר מצינו בעובדא דבועז עם רות שלא רצה פלוני אלמוני ליבמה משום לא יבוא עמוני, ובועז יבמה. דבאותה שעה נתחדשה הלכה דעמוני ולא עמונית, הרי דעד כה סברו דגם עמונית אסורה, וישבו סנהדרין וקבעו

והיינו משום דמצינו קראי דר"א שמתרץ הכל, אבל לעולם לאו פירכא הוא, וזהו תניא כוותיה דר' יוחנן דעיקר הדבר ילפינן דלא ס"ד שיהא זה תשרי, וממילא ידעין דזה בניסן, ומה שהביאה הברייתא שאר קראי היינו לרווחא דמילתא בעלמא, שגם ידעין זה מקרא מפורש. [נדאל"כ לבתר דידעין קרא דויחל לבנות כבר לא בעי שום ראיא אלא ע"כ דלא צריך לזה].

אולם בדברי רש"י כאן לא משמע כך. שכתב תניא כוותיה דר' יוחנן בכולי קראי מבואר דבעינן כולי קראי ובדוקא הביאתו ברייתא, ותקשה קצת הא הגמ' מסיקה לעיל באלא אר"א לאפוקי מר' יוחנן והכא אמרינן דהוה בכלל הני קראי, דילפינן מיניה. ויותר מזה דאי בעי להאי קרא מצד הדין כבר לא בעי לקראי אחרינא ועצם לימודו של ר' יוחנן. וצ"ב (ועיין רשב"א).

ביאור הראשונים דר"ה לאו ניסן הוא

מכ"ל דר"ה לאו ניסן הוא. וכתבו הראשונים, וכיון דודאי לאו ניסן הוא לא ס"ד שיהיה בחדשים אחרים, דלא הוה ראש השנה, אלא ודאי תשרי הוא, דהוה ראש השנה לשנים, וכל הראשונים מודים בזה. דדוקא לעיל דעקרינן ראש השנה למלכי ישראל מתשרי שהוא ראש השנה לשנים, ובעי לאוקמי אניסן פרכינן אימא תמוז וכו', ודנו הראשונים אי הוה נמי למסקנא, אבל כאן בבא לאפוקי ניסן ודאי חוזר הוא לתשרי. ופשוט.

דף ג' ע"ב

כורש ישראל או נכרי הוי

כורש מלך כשר היה לפיכך מנו לו כמלכי ישראל. והנה מפשטות המקראות מבואר דהיה נכרי דלא מצינו שהתנהג בדיני ישראל, וא"כ האיך נקרא כשר הלא נכרי הוא. וכן מבואר

הלכה, דולא עמונית. ה"נ נראה בענינו דבזמן כורש סברו דגוי הבא על בת ישראל הולד גוי, ושפיר דנה הגמ' הא דהוה מלך נכרי ולמה מנו לו מניסן ודו"ק. [א.ה. עיין שו"ת הלכות קטנות ח"ד ר"מ דקאי בדרכא אחרינא].

דף ד' ע"א

אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס

ומצילין לחיי מלכא ובנוהו. וקשה וכי משום הכי נאמר דהחמיץ, דאח"כ דלאו שפיר קעבר אבל מכאן ועד החמיץ רחוק הוא. ונראה פשוט דאין כוונת הגמ' בזה לומר דזו ראייה על החמצתו, אלא גמרא גמירי לה דהחמיץ [וכדאיחא לקמן]. והגמ' כאן לא באה כי אם לתרץ אמאי דמקשה דמזה ששלח קרבנות ראייה הוא שלא החמיץ, ודחקה הגמ' דליכא ראייה דהתם בשביל הנאתו עשה.

ולפ"ז יתבאר דלכאורה אינו מובן מה שתירצה הגמ' דמאי דתניא דהאומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני הר"ז צדיק גמור, היינו בישראל, אבל באו"ה לא. וכתבו התוס' דהא דתנן אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס, היינו באומות העולם, שתוהין על הראשונות. וכתב התו"ט באבות [פ"א מ"ג] דאין כוונת התוס' דהתם איירי בעכו"ם דהרי אבות נשנה לישראל, וקאתי להורות לישראל המעשה אשר יעשון אלא כוונת התוס' היא דעיקר הנפק"מ שנחבאר בגמ' בין ישראל לעכו"ם, היינו דישאל אפילו שאומר בשביל שיחיה בני כל שלא נתקיים אינו תוהה על הראשונות, משא"כ עכו"ם סתמו תוהה הוא על הראשונות, בלא נתקיים תנאו. וא"כ ה"נ במשנה דאל תהיו כעבדים וכו', היינו שלא יתהה על הראשונות כעכו"ם.

ולפ"ז תקשה דכיון דקבעה הגמ' דכורש מלך כשר היה, א"כ מה חסרון מצאו בו בזה שביקש שיתפללו עליו כו'. הא כיון דכשר היה שאני הוא משאר עכו"ם, ואפשר שלא יתהה על הראשונות.

ולפי דרכנו נוחא דהא דהחמיץ קבלה היא בידינו ולא מזה, ורק מקשה הגמ' דהא חזינא דלא החמיץ, ותירצה הגמ' דמ"מ בשביל הנאתו הוא, ואפשר דתהה על הראשונות. והיינו שאין ראייה על צדקותו ממה ששלח לביהמ"ק ודו"ק. (עי' ריטב"א).

לנסות את ה' במעשר ובצדקה וגדריה

כתב הרמ"א [יו"ד רמ"ז ס"ד] והיא [הצדקה] מעשרת ואסור לנסות הקב"ה כי אם בדבר זה שנא' ובחנוני נא בזאת, וי"א דדוקא בנתינת מעשר מותר לנסות את הקב"ה, אבל לא בשאר צדקה.

וקשה דלדעה הראשונה דבכל צדקה אפשר לנסות את הקב"ה וה"ה בשאר הקדשות, א"כ מה טענה היה על כורש הא מותר לנסות הקב"ה בזה. [א.ה. ואי נימא דשאני הקדשות מצדקה, א"כ מה מקשה הגמ' מהא דאומר סלע זה לצדקה הא התם איירי בצדקה]. וכן תקשה על מה שהקשו התוס' מהא דאל תהיו כעבדים דהתם בשאר מצוות איירי ושאינו האומר סלע זו לצדקה דאיירי בצדקה שמותר לנסות הקב"ה.

ע"מ שיחיה בני בכל מצוות או בצדקה

ונראה דאיתא בפסחים [ח']. תנא אין מחייבין אותו להכניס ידו [לבדוק מחמץ] לחורין ולסדקין מפני הסכנה וכו', והא אמר ר"א שלוחי מצוה אינן ניוזקין, אמר רב אשי שמא תאבד לו מחט, ואתי לעיוני בחרה. ומקשה הגמ' וכה"ג לאו מצוה היא, והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני וכו', הר"ז צדיק גמור